

Міністерство культури та інформаційної політики України
Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 4
від «11» вересня 2020 р.

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни
«ХОР»
(колективне музикування)

елементарного підрівня початкової мистецької освіти з музичного
мистецтва, інструментальні класи
(фортепіано, скрипка, віолончель, арфа, флейта, кларнет, саксофон,
ксилофон, труба, бандура, цимбали, гітара, домра, баян, акордеон,
електронні клавішні, електрогітара, бас-гітара, ударні, барабани тощо)

Київ
2020

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «Хор» (колективне музикування) елементарного підрівня початкової мистецької освіти. Київ, 2020. 19 с.

Укладачі:

О. М. Грисюк – викладач вокально-хорового відділу Чернігівської міської школи мистецтв, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист; кандидат педагогічних наук, доцент;

О. В. Романенко – завідувач вокально-хоровим відділом Київської дитячої школи мистецтв № 6 імені Г. Л. Жуковського, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Рецензенти:

Ю. В. Пучко-Колесник – в.о. професора кафедри хорового диригування Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського; художній керівник Камерного дівочого хору Київської середньої спеціалізованої музичної школи-інтернату ім. М. В. Лисенка, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист; заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства;

Т. П. Сухомлінова – викладач вищої категорії предметно-циклової комісії «Хорове диригування» Харківського музичного училища ім. Б. М. Лятошинського, кандидат мистецтвознавства.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. Мета, завдання, нормативний зміст типової навчальної програми з навчальної дисципліни «Хор» (колективне музикування)	4
2. Форми організації освітнього процесу	5
3. Форми та засоби контролю навчальних досягнень	6
4. Нормативний зміст, обсяг та результати навчання	6
5. Список рекомендованої літератури	16
Додаток	18

ВСТУП

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни **«Хор» (колективне музикування)** (далі – типова навчальна програма) розроблена з урахуванням вимог до обсягу та результатів навчання, передбачених Типовими освітніми програмами елементарного підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва (наказ Міністерства культури України від 24.04.2019 р. № 352), містить загальний нормативний зміст, обсяг та нормативні результати навчання учнів хорового співу для інструментальних класів, а також окреслює рекомендовані підходи до планування й організації освітнього процесу з «Хору» (колективного музикування).

У типовій навчальній програмі визначено мету, завдання та принципи навчання, обумовлені особливостями вивчення навчальної дисципліни, форми і засоби поточного та підсумкового контролю, рекомендації щодо їх проведення, критерії оцінювання рівня досягнень результатів навчання учнів з урахуванням компетентнісного підходу до навчання, концентровано розкриваються особливості організації вивчення програмового матеріалу тощо.

Нормативний зміст та нормативні результати навчання розподіляються за роками навчання з логічною послідовністю викладення та визначенням орієнтовного розподілу годин на вивчення модулів навчальної дисципліни.

Типова навчальна програма орієнтована на здобуття базових навичок хорового співу в мистецьких школах (музичних школах, музичних відділеннях шкіл мистецтв), а також може бути використана іншими суб'єктами освітньої діяльності, які реалізують програми позашкільної освіти за мистецьким напрямом.

Опанування нормативного змісту типової навчальної програми забезпечить учням можливість застосовувати набуті в процесі навчання компетентності для творчої самореалізації в повсякденному житті, а також продовжити навчання на наступному підрівні початкової мистецької освіти загально-мистецького або початкового професійного спрямування за фахом.

Нормативний термін навчання за типовою навчальною програмою становить 4 роки для учнів, які розпочали навчання в 6-7 років. Для учнів, які розпочинають навчання за програмою в старшому віці, нормативний термін навчання може бути скорочений на 1-2 роки. У цьому випадку навчальний матеріал, передбачений програмою на неохоплений період, ущільнюється

викладачем шляхом відведення на вивчення модулів меншої кількості годин, що відображається в індивідуальному журналі учня.

Для учнів з особливими освітніми потребами тривалість опанування змісту навчання, передбаченого типовою навчальною програмою, визначається індивідуальним темпом набуття учнем/ученицею відповідних компетентностей.

Нормативний зміст типової навчальної програми базується на традиціях і сучасних досягненнях української, західноєвропейської та інших зарубіжних мистецьких шкіл і враховує актуальні потреби особистості у творчому самовираженні, розвитку образного мислення, накопиченні емоційно-естетичного досвіду.

Типова навчальна програма може бути основою для розроблення викладачем робочої навчальної програми з навчальної дисципліни **«Хор» (колективне музикування)**. У робочій навчальній програмі, розробленій на основі цієї типової навчальної програми, викладач деталізує, конкретизує та адаптує нормативний зміст дисципліни, передбачений типовою навчальною програмою, відповідно до місцевих умов і потреб учня/учениці, визначає організаційні форми проведення та види навчальних занять, комплекс художньо-педагогічних технологій та методів викладання, необхідне методичне забезпечення, форми та засоби контролю якості знань учнів з урахуванням індивідуального підходу. А також викладач може реалізувати власний алгоритм викладання шляхом перерозподілу нормативного змісту навчання та зміни послідовності викладення навчального матеріалу дисципліни за модулями, уточнення додаткових обсягів навчального матеріалу та результатів навчання понад визначені типовою навчальною програмою.

1. Мета, завдання, нормативний зміст типової навчальної програми з навчальної дисципліни «Хор» (колективне музикування)

Типова навчальна програма орієнтована на залучення учня/учениці до музичної хорової культури; прищеплення інтересу і любові до музики, зокрема, української народної; формування початкових навичок хорового співу; розвиток музично-образного мислення та естетичного смаку; практичне засвоєння засобів музичної виразності; розвиток музикальності в процесі виконання хорових творів; мотивування учнів до прослуховування, вивчення та виконання творів хорової спадщини.

Мета типової навчальної програми – узагальнення та систематизація нормативного змісту навчальної дисципліни **«Хор» (колективне музикування)** у логічній послідовності та визначення нормативних результатів навчання, досягнення яких забезпечить учням можливість подальшого колективного музикування (хорового співу) на наступному підрівні початкової мистецької освіти.

Завдання типової навчальної програми – надати викладачу інструментарій для розроблення робочої навчальної програми та організації і проведення занять з навчання хоровому співу.

Нормативний зміст типової навчальної програми складається зі змісту навчання, розподіленого за роками навчання та модулями, переліку компетентностей (*здатності виконувати певні завдання за допомогою сформованих знань, умінь, навичок, розуміння, ставлення*), визначених у термінах результатів навчання, що має продемонструвати учень/учениця після засвоєння навчальної дисципліни.

2. Форми організації освітнього процесу

Освітній процес з навчальної дисципліни «Хор» (**колективне музикування**) здійснюється у формі навчальних занять, заходів поточного та підсумкового контролю. Основною формою занять є *груповий урок*. У процесі ведення занять практикується колективний (хоровий колектив), груповий (групи хору або партії).

Навчання проводиться за модулями. Кожен модуль передбачає формування певної частини компетентностей, що стають основою для подальшого навчання та досягнення нормативних навчальних результатів після завершення опанування типової навчальної програми.

Опанування нормативного змісту навчання за типовою навчальною програмою розраховане на мінімальну нормативну кількість навчальних тижнів – 35 тижнів на рік (без урахування канікулярних періодів) та на мінімальний нормативний обсяг часу на опанування програми, який становить:

- для першого та другого років навчання – 35 годин на рік (1 год. занять на тиждень);
- для третього та четвертого років навчання – 70 годин на рік (2 год. занять на тиждень).

У разі збільшення, відповідно до освітньої програми закладу, кількості годин на вивчення цієї початкової дисципліни робоча навчальна програма має передбачати ширші за змістом та більш високі за рівнем складності, ніж описані в типовій навчальній програмі, нормативні результати навчання. З метою реалізації індивідуального підходу до кожного/кожної учня/учениці в типовій навчальній програмі передбачено резервний час на кожен рік навчання (до 6 годин). Резервні години (*години, не заповнені нормативним змістом навчання*) входять у загальну кількість навчальних годин, передбачених типовою навчальною програмою, не потребують окремого фінансування та на розсуд викладача можуть бути розподілені на:

- поглиблення та вдосконалення набутих навичок та умінь учнів або збільшення часу на вивчення окремих модулів у зв'язку з індивідуальною потребою учня/учениці;
- повторення/закріплення пройденого матеріалу;
- репетиції та підготовку до контрольних заходів та/або публічних виступів;
- планування та проведення інших форм роботи (відвідування культурно-мистецьких заходів, пов'язаних зі змістом мистецької освіти тощо);
- відпрацювання нормативного змісту навчання через непередбачувані

обставини (карантин, хвороба учня/учениці тощо).

Розподіл годин за модулями викладач визначає самостійно, враховуючи індивідуальну траєкторію розвитку кожного/кожної учня/учениці та забезпечуючи водночас досягнення ними конкретних нормативних результатів навчання, визначених у типовій навчальній програмі. Конкретний розподіл годин за модулями фіксується викладачем у робочій навчальній програмі.

Навчальний репертуар з навчальної дисципліни «Хор» (**колективне музикування**) формується викладачем самостійно з урахуванням індивідуальних здібностей та розвитку учнів.

З метою досягнення нормативних результатів навчання рекомендовано проводити не менше одного публічного (концертного) виступу на рік (концерти класу, відділу (відділення), школи, виступи на мистецьких фестивалях та конкурсах). Строки проведення, періодичність та програми концертних виступів визначаються викладачем.

3. Форми та засоби контролю навчальних досягнень

Для моніторингу рівня навчальних досягнень учнів застосовуються форми **поточного** та **підсумкового** контролю.

Поточний контроль здійснюється:

- під час навчальних занять (поурочний контроль);
- за підсумками кожного модуля (модульний контроль).

Поточний контроль може здійснюватися у формі контрольних уроків, прослуховувань, заліків, у тому числі технічних. Для забезпечення якості навчання технічний залік рекомендовано проводити на третьому-четвертому роках навчання (протягом третього навчального модуля).

Конкретні форми поточного (поурочного, модульного) контролю визначаються викладачем відповідно до робочої навчальної програми, яка схвалюється методичним об'єднанням або відділом/відділенням.

Підсумковий контроль здійснюється після завершення кожного року навчання та передбачає узагальнення інформації щодо динаміки зростання рівня навчальних досягнень учня/учениці за кожен навчальний рік.

Підсумковий контроль після завершення 4 року навчання проводиться у формі **концертного виступу хорового колективу** з навчальної дисципліни «Хор» (**колективне музикування**), на якому здійснюється перевірка досягнених учнем/ученицею навчальних результатів та зіставлення їх з конкретними нормативними результатами навчання, визначеними типовою або робочою навчальною програмою.

4. Нормативний зміст, обсяг та результати навчання

Зміст типової навчальної програми систематизовано за модулями. Тематична будова модулів відповідає принципу концентризму, оскільки хорова діяльність підпорядковується певній системі й структурі та передбачає повернення до вже знайомого матеріалу, але на більш ускладненому та поглибленому рівні. Кожен модуль нумерується відповідно до року навчання та розташування

в таблиці змісту типової навчальної програми (наприклад, 2.3 – другий рік навчання, 3-й модуль).

Загальна структура навчальної дисципліни

Модуль 1. Школа хорового співу («Співаємо разом» для першого року навчання).

Модуль 2. Прийоми вивчення хорового твору.

Модуль 3. Особливості вокально-хорової роботи над музичним твором.

Модуль 4. Художньо-виконавські особливості хорового твору.

Перший рік навчання

Назва модуля	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 1.1 <i>Співаємо разом.</i>	Музика в житті людини. Характеристика звуків мелодії. Структура хорового твору: вокальна партія, інструментальний супровід. Характери та образи музичних творів. Правила охорони співацького голосу. Організація вільної співацької постави. Правила співацького дихання, дикції та вокальної артикуляції. М'яка атака звука. Прийоми звуковедення. Спів в унісон (навички, правила). Накопичення інтонаційного досвіду (на прикладах нескладних мелодій та дитячого музичного фольклору). Мотив, фраза, речення вокальної партії на прикладах нескладних поспівок та творів дитячого музичного	7	Розрізняє шумові та музичні звуки. Знає елементарну характеристику звуків мелодії (високі – низькі, довгі – короткі, тихі – гучні тощо). Розуміє, що таке вокальна партія та інструментальний супровід. Визначає на елементарному рівні настрій, характер музичного твору; наводить власні приклади та асоціації. Застосовує правила охорони співацького голосу. Демонструє правильну поставу (сидячи або стоячи) під час співу. Знає правила співацького дихання, застосовує правила дикції та вокальної артикуляції. Застосовує м'яку атаку звука, співає без напруження легким світлим звуком. Прагне співати, не виділяючись із загального звучання партії/хору. Співає різні за напрямками та з невеликими інтервальними стрибками мелодійні звороти. Наводить приклади мотивів, фраз, музичних речень з вивчених вправ або творів. Розрізняє основні складові

	фольклору. Основні складові диригентського жесту.		диригентського жесту.
Модуль 1.2 Прийоми вивчення хорового твору.	Дитячий хор, хормейстер. Розучування вправ та елементів (фраз/речень) хорового твору за нотним записом. Вправи з різним напрямком руху мелодії до тоніки. Метроритмічні прийоми супроводу хорового твору. Відтворення сильної та слабкої долі в простих розмірах.	10	Розуміє хто такий хормейстер і в якому колективі учень/учениця співає. Знає розташування нот на нотному стані. Співає вправи, фрази/речення хорового твору за нотним записом. Виконує вправи з різним напрямком руху мелодії. Уміє доспівати музичний зворот (фразу або речення) до тоніки. Відтворює метричні та ритмічні прийоми (плескання, тупотіння та інші) та виконує нескладні ритмічні супроводи хорових творів. Співає мелодії з нескладними ритмічними зворотами та відчуває сильну долю.
Модуль 1.3 Особливості вокально- хорової роботи над музичним твором.	Співацьке дихання на прикладах вправ із плавним звуковеденням. Кантилена (прийом <i>legato</i>). Хорова дикція та вокальна артикуляція в середніх темпах. Слуховий досвід (засоби музичної виразності та інших елементів музичної мови в хорових творах). Куплетна форма, інструментальний вступ та закінчення хорового твору. Правила концертних виступів та поведінки на сцені.	11	Вміє правильно сидіти чи стояти та намагається контролювати вільне дихання під час співу. Розуміє та застосовує прийоми плавного, наспівного звуковедення (кантилени). Контролює чітку дикцію та активну артикуляцію під час співу в середніх темпах. Слухає і чує інших співаків у хорі під час виконання творів. Демонструє початкові знання засобів музичної виразності. Розуміє значення засобів музичної виразності для втілення художнього образу музичного твору та виконує їх за рукою диригента. Знає складові куплетної форми. Розрізняє інструментальний вступ та закінчення музичного твору. Дотримується правил концертних виступів та поведінки на сцені.

Модуль 1.4 Художньо-виконавські особливості хорового твору.	Вокально-хорові навички у втіленні художньо-образного змісту музичного твору. Колективна взаємодія в процесі хорового співу.	7	Виразно та емоційно відображає характер музичного образу під час виконання твору (голосом, мімікою, жестами, рухами). Співає за рукою диригента. Демонструє розуміння своєї ролі в досягненні спільного результату.
Резервні години		4	<i>Відповідно до робочої навчальної програми.</i>
Всього годин у навчальному році		35	

Протягом першого року навчання учень/учениця опанує:
музичні твори елементарного рівня складності (*поспівки, дитячі пісні, обробки народних дитячих пісень*) *6-8 творів.*

Під час підсумкового річного контролю (концертного виступу): виконання 2-х різнохарактерних творів із супроводом.

За підсумками першого року навчання учень/учениця:

дотримується правил охорони співацького голосу, вміє правильно сидіти чи стояти та намагається контролювати вільне дихання під час співу;

застосовує елементарні правила дикції та артикуляції, прийоми плавного звуковедення;

розуміє основні складові диригентського жесту, співає за рукою диригента;

вміє виразно та емоційно відтворити (голосом, мімікою, жестами, рухами) характер музичного образу під час виконання твору;

демонструє сценічну культуру під час концертних виступів.

Рекомендований фаховий термінологічний словник: вокальна партія, хормейстер, ауфтакт, м'яка атака звука, звуковедення, кантілена, артикуляція, дикція, унісон, фраза, речення, куплетна форма.

Другий рік навчання

Назва модуля	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 2.1 <i>Школа хорового співу.</i>	<p>Слухання та порівняння хорових творів дитячого репертуару.</p> <p>Правила хорового ансамблю на матеріалі вправ та творів.</p> <p>Хорове дихання (навички правильного розподілу).</p> <p>Прийоми виконання штрихів <i>staccato</i>, <i>non legato</i> в хорових творах.</p>	8	<p>Вирізняє на слух хорові твори серед творів музичного мистецтва.</p> <p>Дотримується правил хорового (інтонаційного, динамічного, дикційного та ритмічного) ансамблю.</p> <p>Вміє розподілити дихання в співі за рукою диригента.</p> <p>Вміє відтворити у вокальній позиції мелодії хорових творів за зразком опанованими штрихами.</p>
Модуль 2.2 <i>Прийоми вивчення хорового твору.</i>	<p>Метроритмічний ансамбль.</p> <p>Спів мелодії <i>a cappella</i> з гармонічною підтримкою інструмента або без неї.</p> <p>Фразування з динамічними відтінками та різними штрихами.</p>	8	<p>Виконує інтонаційно-ритмічні звороти мелодії твору, відтворює ритмічний рисунок за допомогою рухів або шумових інструментів.</p> <p>Співає мелодію <i>a cappella</i> (фразами з динамічними відтінками та опанованими штрихами) з гармонічною підтримкою інструмента або без неї.</p>
Модуль 2.3 <i>Особливості вокально-хорової роботи над музичним твором.</i>	<p>Групи голосів у дитячому хорі.</p> <p>Робота над унісоном у партіях.</p> <p>Елементарне двоголосся у вправах та творах.</p> <p>Тверда атака звука на матеріалі творів програми.</p>	11	<p>Має уявлення про групи голосів у дитячому хорі; розрізняє високі та низькі дитячі голоси.</p> <p>Вміє прислухатися до спільного звучання, намагається координувати роботу голосового апарату та слухового сприймання.</p> <p>Розподіляє увагу між власним виконанням та звучанням іншого голосу.</p> <p>Використовує під час співу різні види атак (тверда та м'яка), розуміє їх призначення.</p>
Модуль 2.4 <i>Художньо-виконавські</i>	<p>Артикуляційний апарат та вокальна дикція як елементи вокально-хорової</p>	8	<p>Знає складові артикуляційного апарату та застосовує чітку вимову</p>

особливості хорového твору.	техніки. Інтонаційний слух. Співпраця в колективі.		в співі. Контролює чистоту інтонування мелодії та стежить за якістю ведення мелодичної лінії у вивчених творах. Розуміє важливість співпраці в колективі.
Резервні години		4	<i>Відповідно до робочої навчальної програми.</i>
Всього годин у навчальному році		35	

Протягом другого року навчання учень/учениця опановує:

6-8 творів (у тому числі календарно-обрядового циклу, сучасних українських, зарубіжних композиторів) різних за метроритмічною основою, темпом та характером.

Під час підсумкового річного контролю (концертного виступу): виконання 2-3-х різнохарактерних, різножанрових творів.

За підсумками другого року навчання учень/учениця:

дотримується правил хорového (інтонаційного, динамічного, дикційного та ритмічного) ансамблю;

використовує під час співу різні види атак (тверда та м'яка);

співає мелодію *a cappella*;

застосовує опановані засоби музичної виразності у виконанні творів програми;

розуміє важливість співпраці в колективі.

Рекомендований фаховий термінологічний словник: співацька постава, штрихи: *legato*, *staccato*, *non legato*, види атак (тверда та м'яка), артикуляційний апарат, двоголосся.

Третій рік навчання

Назва модуля	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 3.1 <i>Школа хорового співу.</i>	Обробка народної пісні як жанр хорової музики. Художньо-образний зміст хорового твору. Практичне застосування ладо-інтонаційних уявлень та навичок у вправах на прикладах дитячого фольклору та творів програми.	15	Визначає характери народних пісень, наводить приклади творів з вивченого раніше репертуару. Розуміє художньо-образний зміст хорового твору. Розрізняє та аналізує ладо-інтонаційні відмінності у фразах, виконує вправи та твори в різному темпі та динаміці.
Модуль 3.2 <i>Прийоми вивчення хорового твору.</i>	Приєм «ланцюгове дихання» у виконанні кантилени. Пунктирний ритм та складні ритмічні звороти в хорових творах. Хорова партитура (сольфеджування партії твору). Елементи двоголосся в хорових вправах та творах.	19	Виконує прийом «ланцюгове дихання» під час співу мелодійних зворотів та тривалих фраз наспівно, впевнено й точно. Знає правила виконання пунктирного ритму. Демонструє навички виконання більш складних ритмічних зворотів у вправах та творах (згідно виконавських можливостей учня). Сольфеджує партію хорової партитури твору, застосовуючи знання з музичної грамоти. Виконує елементи двоголосся у вправах та творах.
Модуль 3.3 <i>Вокально-хорові особливості виконання музичного твору.</i>	Канон як форма багатоголосся. Хоровий ансамбль у двоголосному співі. Спів <i>a cappella</i> твору програми. Зв'язок мелодії та тексту твору. Спів творів програми за рукою диригента.	20	Знає та виконує форму багатоголосся – канон. Застосовує набуті у вправах навички хорового ансамблю у двоголосному співі. Намагається тримати чистоту інтонування та слухати ладо-тональну підтримку у творі <i>a cappella</i> . Демонструє розуміння зв'язку та залежності музики і слова. Точно виконує в процесі співу вказівки диригента, розуміє значення зміни характеру та амплітуди жесту.
Модуль 3.4 <i>Художньо-виконавські</i>	Кульмінація. Звуковедення та інші засоби музичної	16	Виконує мелодію різними видами звуковедення, визначає кульмінації у творах.

особливості хорового твору.	виразності у втіленні художньо-образного змісту творів програми. Міміка та жести, сценічні рухи у виконанні хорового твору. Підготовка до виходу на сцену. Поведінка під час публічного виступу.		Застосовує міміку, жести, різні сценічні рухи для втілення художнього образу твору. Дотримується правил підготовки виходу на сцену та поведінки під час публічного виступу.
Резервні години		4	<i>Відповідно до робочої навчальної програми.</i>
Всього годин у навчальному році		70	

Протягом третього року навчання учень/учениця опановує:

6–8 творів (у тому числі календарно-обрядового циклу *a cappella*, творів кантиленного характеру, більш складних за метроритмічною основою та прийомами вокально-хорової техніки сучасних українських, зарубіжних композиторів).

Під час річного підсумкового контролю (концертного виступу) виконує 3–4 різнохарактерних, різножанрових твори:

- твір зарубіжного композитора;
- твори українських композиторів;
- твір сучасного композитора.

За підсумками третього року навчання учень/учениця:

виконує двоголосний канон;

чисто інтонує мелодію *a cappella*, застосовує «ланцюгове дихання» у співі партії хорового твору;

демонструє навички хорового ансамблю для втілення художньо-образного змісту хорового твору;

вміє працювати з хоровою партитурою.

застосовує міміку, жести, різні сценічні рухи для втілення художнього образу твору.

Рекомендований фаховий термінологічний словник: хорова пісня, канон, *a cappella*, «ланцюгове дихання», хоровий ансамбль, хорова партитура, кульмінація.

Четвертий рік навчання

Назва модуля	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
<p>Модуль 4.1 <i>Школа хорового співу.</i></p>	<p>Куплетно-варіаційна форма (у календарно-обрядових піснях та вокально-хорових творах).</p> <p>Хоровий колектив (однорідний – мішаний; дитячий – дорослий). Діапазон дитячого голосу.</p> <p>Різні види ансамблю в хоровому творі.</p> <p>Вокально-хорова техніка у втіленні художнього образу твору.</p> <p>Виразність диригентського жесту.</p>	<p>16</p>	<p>Називає ознаки календарно-обрядових пісень. Розуміє різницю між куплетною, куплетно-варіаційною формами (на прикладах творів програми). Розрізняє на слух хорові колективи (однорідний – мішаний; дитячий – дорослий). Знає та розуміє, що таке діапазон дитячого голосу. Розуміє та виконує прийоми різних видів хорового ансамблю.</p> <p>Демонструє опановані початкові прийоми вокально-хорової техніки для втілення художньо-образного змісту творів програми. Точно відтворює вказівки диригента щодо динамічних, штрихових та агогічних змін у творах.</p>
<p>Модуль 4.2 <i>Прийоми вивчення хорового твору.</i></p>	<p>Виконання штрихів у різних динамічних відтінках.</p> <p>Ладо-функціональні та ладо-інтонаційні відчуття у вправах та творах.</p> <p>Метроритмічні звороти різноманітної складності у творах програми.</p> <p>Чергування співу «про себе» та вголос. Приєм виконання – <i>mormorando</i>.</p>	<p>20</p>	<p>Виконує за зразком та за рукою диригента прийоми зміни гучності та характеру звуковедення. Знає правила інтонування ступенів ладу; відтворює їх у вправах та хорових творах.</p> <p>Виконує метроритмічні звороти різноманітної складності в хорових творах (зміщення сильної долі, тріолі, зміни музичної пульсації). Демонструє здатність співати «про себе» та вголос. Розуміє та виконує у вправах прийом <i>mormorando</i>.</p>
<p>Модуль 4.3 <i>Вокально-хорові особливості</i></p>	<p>Співацька установка.</p> <p>Співоче дихання під час</p>	<p>20</p>	<p>Контролює співацьку установку, поставу та позицію під час співу. Розподіляє дихання під час</p>

<p>виконання музичного твору.</p>	<p>виконання тривалих мелодичних побудов.</p> <p>Дикція та артикуляція в умовах хорового ансамблю.</p> <p>Вирівнювання регістрового звучання в партії та хорі.</p> <p>Двоголосся з елементами триголосся у вправах та творах.</p> <p>Читання хорової партитури твору.</p>		<p>виконання тривалих мелодичних побудов, фраз та речень.</p> <p>Дотримується правил хорового ансамблю під час виконання тексту твору, зберігаючи чітку дикцію та активну артикуляцію.</p> <p>Застосовує прийоми вирівнювання регістрового звучання в межах свого діапазону.</p> <p>Слухає і чує інших співаків.</p> <p>Тримає унісон у своїй партії під час виконання вправ та творів з елементами триголосся.</p> <p>Читає партію хорового твору, виправляє неточну інтонацію.</p> <p>Виразно виконує напам'ять свою партію.</p>
<p>Модуль 4.4 Художньо-виконавські особливості хорового твору.</p>	<p>Виконавська виразність співака.</p> <p>Метроритмічний супровід хорових творів під час виступу.</p> <p>Концертне виконання твору</p>	<p>14</p>	<p>Співає емоційно та виразно, відповідно до художнього образу твору (артистично). Демонструє сценічну витримку, впевненість.</p> <p>Виявляє активність у метроритмічному супроводі хорових творів під час виступу.</p> <p>Демонструє розуміння своєї ролі в хоровому колективі та усвідомлює відповідальність за спільний результат.</p>
<p>Резервні години</p>		<p>4</p>	<p><i>Відповідно до робочої навчальної програми.</i></p>
<p>Всього годин у навчальному році</p>		<p>70</p>	

Протягом четвертого року навчання учень/учениця опановує:
6-8 творів різних за формою, жанрами та характером.

Під час підсумкового контролю:

Теоретична частина: учень/учениця виконує напам'ять партії творів концертної програми:

твір *a cappella*;

твір зарубіжного композитора;

твори українських композиторів (у тому числі обробка української народної пісні);

твір сучасного композитора.

Практична частина: звітний концерт хорового колективу.

За підсумками четвертого року навчання учень/учениця:

контролює співацьку установку, поставу та позицію під час співу;

застосовує прийоми хорового співу: вокальне дихання, чітка дикція, активна артикуляція, чисте інтонування, здатність розподіляти увагу між слухом та голосом;

застосовує міміку, жести, різні сценічні рухи для втілення художнього образу твору;

демонструє сценічну витримку, впевненість та емоційність виконання;

свідомо виконує вказівки диригента;

виявляє розуміння своєї ролі в хоровому колективі та усвідомлює відповідальність за спільний результат.

Рекомендований фаховий термінологічний словник: типи та види хорів, форми хорових творів (куплетна, куплетно-варіаційна), пісні календарно-обрядового циклу, співацька установка, діапазон голосу, *mormorando*, агогіка.

5. Список рекомендованої літератури

1. Асафьев Б. В. Музыкальная форма как процесс. Ленинград : Музыка, 1971. 376 с.

2. Асафьев Б. В. О хоровом искусстве. Ленинград : Музыка, 1980. 216 с.

3. Бенч-Шокало О. Український хоровий спів. Київ : 2002. 235 с.

4. Виноградов К. Работа над дикцией в хоре. Москва : Музыка, 1967. 101 с.

5. Вокально-хорова робота з дітьми на матеріалі вправ-розспівок [Ноти] : навч.-метод. посіб. / авт.-упоряд. І. О. Зеленецька. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2016. 139 с.

6. Горбенко С. С. Дитяче хорове виховання в Україні : навч. метод. посіб. для вчителів шк. різ. типу, студ. та викл. вищ. мистец. навч. закл. Київ, 1999. 251 с.

7. Горбенко С. С. Створення вчителем особистісно орієнтованого простору в процесі мистецького навчання і виховання учнів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики.* 2016. Вип. 28. С. 148–151.

8. Дмитриевский Г. А. Хороведение и управление хором. Изд. 3-е испр. Санкт-Петербург : Лань : Планета музыки, 2007. 112 с.

9. Дмитриевский Г. А. Ансамбль хора. Работа с хором. Москва : Профиздат, 1972. 205 с.

10. Дмитриев Л. Б. Основы вокальной методики. Москва : Музыка, 2007. 368 с.

11. Доронюк В. Д. Курс техніки диригування : навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ, 2004. 292 с.

12. Доронюк В. Д., Зваричук Ж. Й. Шкільне хорознавство : навч. посіб. Івано-Франківськ, 2008. 336 с.

13. Емельянов В. В. Развитие голоса. Координация и тренинг. Санкт-Петербург : Лань : Планета музыки, 2015. 188 с.
14. Зеленецька І. О. Співають діти: Питання репертуару в дитячому хорі, методика роботи : програми для хору молодшого, середнього та старшого віку. Київ : [б.в.], 2000. 90 с.
15. Зеленецька І.О. Вправи-розспівки для розвитку музичного слуху дітей в процесі вокально-хорового виховання навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2015. 196 с.
16. Краснощеков В. И. Вопросы хороведения. Москва : Музыка, 1969. 299 с.
17. Леонтович М. Д. Практичний курс навчання співу у середніх школах України. Київ : Музична Україна, 1989. 136 с.
18. Мархлевський А. Ц. Практичні основи роботи в хоровому класі. Київ : Музична Україна, 1986. 96 с.
19. Менабени А. Г. Методика обучения сольному пению. Москва : Просвещение, 1987. 95 с.
20. Огороднов Д. Е. Музыкально-певческое воспитание детей в общеобразовательной школе. Київ : Музична Україна, 1981. 285 с.
21. Осеннева М. С. Хоровой класс и практическая работа с хором. Москва : Академия, 2003. 187 с.
22. Пігров К. К. Керування хором. Київ : Музична Україна, 1962. 200 с.
23. Раввінов О. Г. Методика хорового співу в школі. Київ : Музична Україна, 1971. 124 с.
24. Романовский Н. В. Хоровой словарь. Ленинград : Музыка, 1972. 133 с.
25. Світайло С. В. Методика роботи з дитячим хоровим колективом. Київ : Унів. коледж Київського ун-ту ім. Бориса Грінченка, 2016. 140 с.
26. Сонки С. М. Теория постановки голоса в связи с физиологией органов, производящих звук. Москва : Либроком, 2013. 244 с.
27. Співають діти на уроках музики початкових класів. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2005. 172 с.
28. Стулова Г. П. Теория и практика работы с детским хором. Москва : Владос, 2002. 176 с.
29. Стулова Г. П. Хоровое пение. Методика работы с детским хором. Санкт-Петербург : Лань, 2014. 176 с.
30. Шип С. Музична форма. Від звуку до стилю : навч. посіб. Київ : Заповіт, 1998. 368 с.
31. Щур М. Шкільний хор. Тернопіль-Харків : Видавництво «Ранок», 2010. 96 с.

Критерії оцінювання рівня досягнення результатів навчання

Метою оцінювання є визначення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом, визначеним цією типовою навчальною програмою на кожному з етапів навчання.

Оцінювання має бути систематичним і послідовним, спрямованим на підтримку учнів в їх навчальних успіхах, розуміння ними власного прогресу навчання й формування бажання досягати навчальних результатів за типовою навчальною програмою; не передбачає порівняння з досягненнями інших учнів та не залежить від складності опанованого репертуару, темпу набуття компетентностей тощо.

Завданнями оцінювання навчальних результатів учня/учениці є:

формування в нього/неї позитивної самооцінки, впевненості у власних можливостях і здібностях;

виховання ставлення до власних помилок як до підґрунтя для подальшого розвитку та вдосконалення;

мотивування до досягнення максимально можливих результатів навчання.

Оцінювання досягнень учня/учениці, залежно від років навчання, рекомендовано здійснювати в таких формах:

вербальне (*формувальне*) оцінювання – для навчальних досягнень учнів 1-2 років навчання як опис досягнення (досягнули чи не досягнули нормативних результатів) та рівня досягнення навчальних результатів згідно з визначеними типовою навчальною програмою;

бальне оцінювання (виставлення оцінки в цифровому виразі) – для навчальних досягнень учнів 3-4 років навчання.

Рекомендована система для оцінювання рівня навчальних досягнень учнів		
Рівень навчальних досягнень учня/учениці	на 1-2 роках навчання	на 3-4 роках навчання (у разі застосування 12-бальної шкали)
Початковий	потребує значної допомоги	1-3 бали
Середній	досягає результату з допомогою викладача	4-6 балів
Достатній	демонструє помітний прогрес	7-9 балів
Високий	має значні успіхи	10-12 балів

Оцінка рівня досягнення учнем/ученицею нормативних результатів навчання не повинна враховувати його/її участі в конкурсах, фестивалях тощо.

Інформація щодо оцінювання результатів навчання учнів є конфіденційною. Вона обговорюється лише під час індивідуальних зустрічей викладача з учнем/ученицею та його/її батьками або консультацій з фахівцями, які беруть участь у розробленні індивідуальної траєкторії розвитку учня/учениці.

Оцінювання в процесі **поточного контролю** здійснюється відносно рівня досягнення учнем/ученицею нормативних результатів навчання кожного уроку (у разі встановлення робочою навчальною програмою) та за кожним модулем.

Оцінювання в процесі **щорічного підсумкового контролю** здійснюється відносно рівня досягнення учнем/ученицею нормативних результатів навчання, передбачених типовою навчальною програмою на завершення кожного навчального року.

Оцінювання в процесі **підсумкового контролю** здійснюється за результатами опанування типової навчальної програми в повному обсязі та передбачає перевірку набутих фахових компетентностей за показниками, що відповідають нормативним результатам навчання, визначеним типовою навчальною програмою.

Під час виступу учнів на контрольних заходах, окрім оцінювання безпосередньо визначених нормативних результатів навчання, рекомендується звертати увагу на:

співацьку установку, поставу та позицію під час співу;

вокальне дихання;

чисте інтонування;

чітку дикцію;

активну артикуляцію;

розподіл уваги між слухом та голосом;

чіткість виконання вказівок диригента;

виразність міміки, жестів; сценічні рухи для втілення художнього образу твору; артистизм, сценічну витримку, сценічний образ.